

Nik Trontelj

Angela Gospodarič, Kronika Slovenske begunske ljudske šole na Koroškem

Kronika Slovenske begunske ljudske šole Vetrinj, Št. Vid na Glini, Kellerberg in Spittal obsega obdobje od prihoda slovenskih beguncev v Vetrinj maja 1945 do konca šolskega leta 1945/46 v juliju 1946. Zapisi, ki jih je najverjetneje beležila šolska upraviteljica Angela Gospodarič, opisujejo organiziranost slovenskega begunskega šolstva in druge izobraževalne dejavnosti v taborišču za otroke in odrasle.

Avtorica v uvodnem delu kronike oriše zgodovinske okoliščine množičnega slovenskega begunstva na Koroško, kamor je po tedanjih podatkih 12. in 13. maja 1945 pribežalo 6000 Slovencev. Nekatere (tudi mnoge duhovnike in bogoslovce) so v Borovljah prestregli partizani in za njimi se je izgubila sled. Kmalu so se v Vetrinju poleg civilnih beguncev naselili tudi domobranci.

Angleško vodstvo taborišča se je nemudoma pozanimalo o številu šoloobveznih otrok. Učiteljica Angela Gospodarič se je že 17. maja srečala z angleškim vodstvom taborišča, in sicer z majorjem Barryjem, ki je bil pri Slovencih pozneje dobro zapisan. Dobila je nalogo organizirati začetek šole za 300 otrok med 6. in 14. letom. Pri tem ni imela težav z učiteljskim kadrom, saj je bila ponudba učnih moči celo večja od potreb. Med 24 učitelji sta bila le dva moška. Major Barry je za slovensko ljudsko šolo priskrbel prostor na dvorišču vetrinjskega samostana. Pouk se je začel 22. maja, istočasno pa je stekel tudi otroški vrtec za 40 otrok med 5. in 6. letom starosti.

Kronika opiše okoliščine pouka na ljudski šoli v Vetrinju. V primeru slabega vremena se je pouk preselil na grajski hodnik ali pod kozolec, kjer pa se je običajno predčasno končal zaradi slabih razmer in premočenih oblačil. Pouk je bil pogosto moten tudi zaradi pojava taboriščne bolezni (tifusa). Klopri in table za slovensko šolo je priskrbel Barry, svinčnike pa je daroval neimenovani srbski častnik. Drugih potrebščin, kot so knjige in čitanke, ni bilo. Glede na to, da so imeli gorenjski otroci zaradi predhodnega štiriletnega šolanja v nemščini slabše znanje slovenskega jezika, so to upoštevali pri sestavi oddelkov, ki so jih razdelili na dve skupini: Ljubljanska pokrajina ter Gorenjska in Štajerska. Pred poukom je bila vsak dan sveta maša, nato pa so otroke pri pouku poučevali verouk, angleški jezik, telesno vzgojo, glasbeno vzgojo... Slovenski begunci so dobro organizirali življenje in šolske dejavnosti. Kronika pri

tem omeni, da je nemške taboriščnike zmotilo urejeno begunsko življenje Slovencev in so nemški otroci v šolskih prostorih skoraj vsak dan napadali slovenske.

Z zgodovinskega vidika je zanimiva avtoričina omemba tragične vrnitve slovenskih domobrancev v Jugoslavijo. Imenuje jo »grozna prevara«, obenem pa zabeleži, da je major Barry preprečil še večje število vrnjenih domobrancev v roke partizanov.

V dneh med 25. in 27. junijem 1945 se je vetrinjsko taborišče izpraznilo. Slovenci so se morali seliti v druga taborišča: Lienz, Spittal, Št. Vid in Judenburg. Po vzoru vetrinjske ljudske šole se je povsod osnovala slovenska begunska šola. Za Št. Vid ob Glini, kamor se naj bi preselilo okrog 600 Slovencev, je navedenih 75 šoloobveznih in vrtčevskih otrok. V taborišču, ki ga je 7. julija obiskal tudi ljubljanski škof Rožman, je nalogo za osnivanje šolstva sprejel Peter Golobič. S poukom so 4. julija pričeli na prostem brez vsakršnih potrebščin, nato pa so dobili prostor v starem vojaškem strelišču, ki ga je bilo potrebno obnoviti in opremiti s šolskimi potrebščinami, ki so si jih izposodili v nemški šentviški šoli. Manjkale pa so potrebščine za učence – zvezki, svinčniki itd. V vrtcu ni bilo dovolj igrač. V Lienzu v taborišču Peggez so Slovenci izdali prvo pomožno čtivo za slovensko ljudsko šolo, in sicer Abecednik in Slovensko čitanko, za izobraževanje mladine pa so uporabili tudi časopis Slovenski taboriščnik. Poleg šolskih dejavnosti so imeli Slovenci v šolskih prostorih tudi jezikovne tečaje za odrasle, verske sestanke, pevske vaje, šahovske večere ter kmetijski in gospodinski tečaj. Sklep šolskega leta 1944/1945 je bil 3. septembra. Šolsko leto 1945/46 v Št. Vidu se je začelo 1. oktobra. Začelo ga je 53 otrok. Vendar so se Slovenci že 12. oktobra selili v Kellerberg, nato pa med 25. in 28. februarjem 1946 še v Spittal, kjer je taborišče vodila nova oblast, in sicer Organizacija Združenih narodov za pomoč in obnovo (UNRRA). Šolsko leto se je zaključilo 5. julija 1946.

